

Kulturminne og kulturmiljø

Vi vil gje ros til kommunen for arbeidet som gjennom prosessen med arealdelen, har blitt lagt ned i planen.

Vi vil rå til at det i plandokumenta, særleg i planskildringa, også blir nemnt den siste stortingsmeldinga om kulturminne og kulturmiljø som er med å belyse dagens kulturminnepolitikk. Meld. St. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold presenterer nye mål og beskriv status, utfordringar, muligheiter og tiltak i kulturmiljøpolitikken. Meldinga legg også vekt på innbyggerane sitt engasjement i arbeid med kulturminne.

I tillegg har vi nokre konkrete merknader til plandokumenta.

I føresegnene må følgjande merknader innarbeidast i føresegnene under 3.8:

Punkt 3.8.b. «Verneverdige einskildbygningar og kulturmiljø og andre kulturminne skal i størst mogleg grad takast vare på som bruksressurs og verta sett i stand, utan at kulturminneverdien vert forringa. Når det gjeld bygg frå før 1850, skal alle tiltak knytt til desse, som riving, ombygging og fasadeendring, sendast til fylkeskommunen som regional kulturmynde, for uttale.»

Punkt. 3.8.d. må delast opp slik at dette blir eit eige punkt.

«For handsaming av tiltak knytt til kyrkjer, kyrkjestadar, gravplassar og gravminne må gjeldande Kyrkjerundskriv følgjast. Skal sendast for uttale til regional kulturmynde, fylkeskommunen.»

Resten av teksten kan få eige punkt:

«Tiltak i kulturmiljø, nærare enn 100m frå verna kulturminne eller verneverdige nyare tids kulturminne og kulturmiljø, skal leggjast fram for kommunal eining med ansvar for

kulturminnevern for vurdering. Kulturminne av regional verdi, som er regulert til omsynssone H570, eller omtalt i kulturmiljøplanen til kommunen, skal sendast for uttale til regional kulturmynde, fylkeskommunen.»

Vi noterer oss føresegn 4.3.2. som seier at alle tiltak innanfor areal med spreidd utbygging skal sendast på høyring til regional kulturmynde.

Føresegn 5.2.b. omfattar i tillegg til automatisk freda kulturminne også vedtaksfreda kulturminne og kulturminne freda ved forskrift (H730) og bør innehalde føresegn til desse.

«Søknadspliktige tiltak på vedtaksfreda kulturminne, bygningar, må sendast på høyring til regional kulturminnemynde, fylkeskommunen. Det same gjeld evt. tiltak knytt til Den trondhjemske postvei.»

Til 5.2.b. i andre avsnitt skal rett kulturminnemynde vere regional kulturminnemynde, fylkeskommunen.

Desse kulturminna inngår i tab. 28 i føresegnene. Den trondhjemske postvei har ID.nr. 128762.

Vi vil rå til at kommunen i samband med arealplanen får lagt inn det føreslege KULA området med arbeidsnamn Gulatinget. Landskapet bør i kommuneplanens arealdel gjevast omsynssone H570, jf. PBL § 11-8 c - med særleg omsyn til landskap og kulturmiljø, og med generelle føresegner og retningslinjer som formulerer målsetjinga for forvaltinga av området og rammer for bruken av det. Kart over området er utarbeidd i samarbeid med kommunen.

Det er positivt at det i planskildringa er det trekt fram tekst i Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging (2019-2023) i samband med omtale av kulturminne i 5.4.1. Vi er positive til at kommunen i si omtale av kulturminne legg vekt på at kommunen skal ta vare på kulturarven som ressurs for kunnskap, oppleving, bruk og gjenbruk.

I planskildringa viser kommunen til Gulatinget, som eit viktig regionalt/ nasjonalt kulturminne. «Den trondhjemske postvei», der traseen mellom Postvågen og Halsvik er freda gjennom kulturminnelova.

Stølsområda er også nemnd med autentiske byggeskikk, i aktiv bruk. Vi vil også nemne at Gulen har ein unik byggeskikk, steinhusa som vi finn meir eller mindre samanhengane frå Sogn og Fjordane til Jærområdet., med slektskap til byggeskikken på Vesterhavsøyane. I tillegg til stølshusa, ligg mange av steinhusa i strandsona som er sårbare for endring, ombygging og riving.

I planskildringa er det vist til at kulturmiljøplanen skal vedtakast i haust. Denne skal danne grunnlaget for kartfesting av kulturmiljø som kommunen ønskjer å ta omsyn til. Det er vist til at planen har overordna tema knytt til Gulatinget, fiskarbondelivet, kyrkje og embetsmenn, næringsvegar, krig og okkupasjon, kommunikasjon og samferdsle.

Kulturmiljøplanen har Vestland fylkeskommune ikkje fått på høyring, og det er difor vanskeleg å vurdere kva for kulturminne som er prioritert i kommunen. Det at desse kulturmiljøa heller ikkje er festa til kart i eit eige kartgrunnlag, gjer det vanskeleg å vurdere kommunen sine intensjonar om å ta vare på kulturarven på ein god måte gjennom tilgjengeleg planverk.

Vi vil likevel rå kommunen til å legge dei prioriterte områda i kulturminneplanen inn med omsynssone i arealplanen slik intensjonen har vore med kulturminne-/kulturmiljøplanar. Vi vurderer at det å vente til neste revisjon av arealplanen, vil auke risikoen for at mange kulturmiljø kan forsvinne.

Vi viser til 1.gongs høyring og stadfester våre merknader til pkt. 3.1, 3.2, 3.3, 4.3, 4.1, 4.2, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4 og 5.5, og ber om at desse vert teke omsyn til.

Vi gjer avslutningsvis merksam på at vi formelt sett ikkje kan seie oss einige i arealbruken i kommuneplanen. Vi må difor ha arealplanar på høyring.

Uttale frå Bergen Sjøfartsmuseum

Saka har vore til vurdering ved Bergens Sjøfartsmuseum:

«Vårt ansvarsområde, etter føresegn til Lov av 9.juni 1978 nr. 50 om kulturminne, gjeld marine kulturminne og omfattar derfor sjø- og strandområda, samt vann og vassdrag. Bergens Sjøfartsmuseum er etter føresegna til Kulturminneloven marinarkeologisk uttalemuseum i forbindelse med alle tiltak som råkar sjøbotnen.

Museet er vidare rette myndigheit til å krevje undersøkingar ved tiltak, planer og utreiingar som vil kunne råke kulturminne under vann, og skal derfor underrettast ved oppstart av alle regulerings- og byggeplanar, samt andre tiltak som omfattar sjøareal. Vi minner om at undersøkingsplikta i Kulturminnelovas § 9 også gjeld for sjøbotnen og i vassdrag. Døme på tiltak i sjø er mudring/graving, utfylling/dumping, legging av vassleidningar, bygging av kaier, brygger, flytebrygger med meir. Særskild for kulturminne i vatn og sjø er Kulturminnelovas § 14 som inneber at skip- og skipslast eldre enn 100 år er statleg eigedom.

Me nemner at sjøområda kring Hille, Byrknesøya, Brekke, Skjerjehamn og Rutledal kor det har vore handel i eldre tid. Desse område er rekna som prioriterte område for marinarkeologi. Den gamle leia går mellom Koksøyna/Kvernøya og austover mot Gulafjorden før den vender nordover forbi Eivindvik og vidare mot Krakhellasundet.»